

SMITTSÄKRAD BESÄTTNING GRIS

Vägledning för veterinärer med rådgivnings-
och kontrollfunktion inom programmet

STOPPA SMITTAN – DET LÖNAR SIG!

Innehållsförteckning

ALLMÄN INFORMATION OM PROGRAMMET	4
Bakgrund	4
Programmet	4
Veterinärer	4
Djurhållare	5
Intresseanmälan	5
Besättningsdata	6
Registrering.....	6
Övergångsregler.....	7
Smittskyddsdeklaration	7
Före besöket.....	7
Vid besöket.....	7
Bedömning	8
Åtgärdsplan	10
Återbesök	10
Oenighet.....	11
Byte av veterinär.....	11
Signering.....	11
Anslutningsdatum.....	12
Uteslutning eller nedflyttning en nivå.....	12
Besöksintervall	12
Anslutning till en högre nivå.....	13
Ägarbyte och generationsskifte	13
BESÖKSGENOMGÅNG.....	14
Omfattning.....	14
Utbildning av djurhållare	14
Smittskyddssamråd	15
Inköp av djur	16
Försäljning av djur.....	17
Planskiss	17
Besökare och personal	19
Internt smittskydd.....	24
Inslussning	28
Utlastning	30
Kadaverhantering.....	34

Foder, strömedel och vatten	35
Övrigt	38
Mer information	41
Lagar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd- ett urval	42
Tack.....	45

ALLMÄN INFORMATION OM PROGRAMMET

Bakgrund

Målsättningen med programmet är att åstadkomma ett bra smittskydd i landets grisbesättningar. Programmet ska på ett ändamålsenligt och effektivt sätt förebygga smittsamma sjukdomar och därmed bidra till friska djur och lägre kostnader för åtgärder som saneringar m.m. Då särskilt fokus ligger på zoonoser kan förhoppningsvis även programmet bidra till en fortsatt god folkhälsa. Smittskyddsprogrammet är frivilligt och ersätter de tre tidigare salmonellaprogrammen. Vägledningen har till syfte att underlätta kontroll- och rådgivningsverksamheten på besättningsnivå i samband med introduktionsbesök och uppföljande besök. Den här vägledningen riktar sig främst till veterinärer som ska arbeta i programmet.

Programmet

Smittsäkrad besättning gris har två nivåer, Grund och Spets. Båda nivåerna omfattar ett antal avsnitt med punkter som går igenom dels före besök (smittskyddsdeklaration som fylls i av djurhållaren) och dels vid besök (besöksprotokoll som fylls i av veterinär).

Veterinärer

Veterinärer som har för avsikt att erbjuda sina besättningar kontroll- och rådgivningsbesök enligt programmet ska genomgå en grundutbildning i Smittsäkrad besättning gris för att bli behöriga. Intresseanmälan för att arbeta i programmet ska göras till huvudmannen. Veterinären ska också till huvudmannen ange i vilka län denne är verksam. Utbildningen arrangeras av huvudmannen vid behov och syftar till att ge en introduktion till arbete i programmet. Minst ett utbildningstillfälle arrangeras per år. Detta för att eftersträva att veterinärer med kontroll- och rådgivningsfunktion i programmet gör likartade bedömningar och därmed säkerställa en likabehandling av besättningar oavsett kontrollorganisation. Utbildningen vänder sig till smittskyddsintresserade besättningsveterinärer och-/eller djurhälsoveterinärer som arbetar med grisbesättningar i Sverige.

För behörighet krävs följande:

- Rätt att tillhandahålla veterinära tjänster i Sverige
- Genomgången utbildning som arrangeras av huvudmannen
- Deltagande i fortbildning och kalibreringsövningar som arrangeras av huvudmannen, minst en gång var tredje år.
- Ingånget avtal med huvudmannen.

Som behörig veterinär utför man rådgivning, kontroll och andra uppgifter inom programmet. Man förbinder sig också att följa antagna plan och riktlinjer. Kontrollpersonal som inte uppfyller sitt åtagande enligt avtalet eller inte följer antagna plan och riktlinjer ska uteslutas från verksamhet i programmet. Uteslutning beslutas av programmets styrgrupp.

Djurhållare har möjlighet att välja kontrollpersonal till kontrollbesök så långt det är möjligt. Huvudmannen har dock möjlighet att anvisa kontrollpersonal om det finns särskilda skäl, t.ex. om en veterinär har fler besättningar än den hinner med.

Djurhållare

Djurhållarens åtaganden i programmet, förutom de specifika kontrollpunkter och annat som tas upp i denna vägledning, återfinns i huvudmannens plan och riktlinjer för frivilliga kontrollprogrammet Smittsäkrad besättning gris.

Djurhållare som vill ansluta sig till programmet är ansvarig för initiering av anslutning (intresseanmälan för djurhållare) och för att efterföljande steg i anslutningsprocessen genomförs (besättningsdata, smittskyddsdeklaration, anslutningsbesök, djurhållarens signering).

Intresseanmälan

Djurhållaren gör en elektronisk intresseanmälan om anslutning till huvudmannen för smittskyddsprogrammet (www.smittsäkra.se). Intresseanmälan omfattar namn och kontaktuppgifter samt önskemål om veterinär och kontroll-/ rådgivningsorganisation. Endast veterinärer som gått utbildningen för Smittsäkrad besättning gris är valbara för djurhållaren. Djurhållaren kan också välja att ringa direkt till programadministratören, eller be sin veterinär ringa programadministratören. Djurhållarens intresseanmälan registreras av huvudmannen som kontaktar djurhållaren. Djurhållaren erhåller inloggningsuppgifter och information för att kunna fylla i besättningsdata. Inloggning och ifyllandet av besättningsdata görs i smittskyddsprogrammets webbsystem som finns tillgängligt online på adressen <http://smittsakradbesgris.vxa.se> eller via www.smittsäkra.se.

Besättningsdata

I webbsystemet fyller djurhållaren i en elektronisk blankett med besättningsuppgifter. Blanketten innehåller uppgifter om produktionsinriktning, antal djur, stall- och boxsystem, avstånd till andra besättningar m.m.

Registrering

Besättningsuppgifterna registreras av huvudmannen. Huvudmannen kontakter den veterinär som är önskad och ger veterinären behörighet till den aktuella besättningen i webbsystemet. Kontakt sker mellan djurhållare och veterinär

2 FYLL I BESÄTTNINGSDATA

- Administratören skickar inloggningsuppgifter
- Logga in och fyll i besättningsdata

Kontakt inför besök

Kontakt sker mellan djurhållare och veterinär för att boka in ett anslutningsbesök i besättningen. Djurhållaren ansvarar för att möjliggöra besök och för att besök genomförs i tid. Om en veterinär har fler besättningar än den hinner med har huvudmannen rätt att ge en annan behörig veterinär uppdraget att utföra besöket.

I samband med bokning av besöket uppmanas djurhållaren att fylla i en smittskyddsdeklaration. Ifyllandet av denna görs i smittskyddsprogrammets webbsystem, som finns tillgängligt online via www.smittsäkra.se. Smittskyddsdeklarationen ska vara färdig och signerad senast två veckor innan planerat besök. Detta för att veterinären i god tid ska hinna ta del av smittskyddsdeklarationen innan besöket och fånga upp eventuella avvikelser. Vid besöket får smittskyddsdeklarationen inte vara äldre än sex månader, eftersom uppgifterna ska vara aktuella.

3 KONTAKT MED VETERINÄR

- Besättning och veterinär kopplas ihop av administratören
- Du och veterinären bokar datum för besök

Övergångsregler

Övergångsregler för suggpooler/suggringar som går över från salmonellaprogrammen till Smittsäkrad besättning

Suggpooler/suggringar delar på samma smittskydd och bör anslutas till samma nivå.

Ersättningen vid ett eventuellt utbrott av salmonella baserar sig på lägsta-nivån i poolen. Under en övergångsperiod på fem år från programstart, dvs. till och med 1 juni 2021, är anslutning till olika nivåer inom en suggpool/suggring möjlig, då ersättningsnivåerna under denna period baserar sig på uppnådd nivå för varje enskild besättning.

Smittskyddsdeklaration

Smittskyddsdeklarationen är en form av elektronisk djurägarförsäkring där djurhållaren i ett antal punkter anger besättningens rådande smittskydd (kontrollerbara och icke kontrollerbara faktorer). En ny smittskyddsdeklaration fylls i inför varje ordinarie kontrollbesök. Deklarationen ska vara färdigifylld och signerad av djurhållaren senast två veckor innan besök, och får vid besöket inte vara äldre än sex månader. Blanketten signeras elektroniskt av djurhållaren. OBS! Blanketten kan även erhållas som pappersutgåva för den som föredrar detta efter kontakt med programmets administratör. Den signeras då efter utskrift, skickas till programadministratören hos huvudmannen och måste läggas in manuellt i programmets webbsystem efteråt.

Före besöket

Veterinären ska i god tid före besöket gå igenom av djurhållaren ifyllda besättningsdata och smittskyddsdeklaration. Det är denna information, tillsammans med vad som kommer upp vid ditt besättningsbesök, som avgör var du som veterinär ska lägga fokus i din rådgivning. Fokusera i första hand på områden i smittskyddsdeklarationen som fått resultatet rött eller gult i sammanställningen, samt läs igenom eventuella kommentarer av djurhållaren. Notera eventuella avvikelser (rött eller gult) att fråga vidare om eller ta upp till diskussion vid besöket.

Vid besöket

Vid besöket använder sig veterinären av ett elektroniskt besöksprotokoll alternativt används en offline-version av programmet. I webbsystemet kan du också välja att skriva ut ett tomt besöksprotokoll om du föredrar detta. Besöksprotokollet måste då läggas in manuellt i programmets webbsystem av veterinären efter besök. Veterinärens bedömning görs sedan i programmets webbsystem, och signeras därefter elektroniskt av veterinär och djurhållare. Vet du med dig att du ska till en besättning där internetuppkopplingen i stallarna kan vara osäker, förbered för användning av offline-versionen innan besöket (detta kräver internetuppkoppling).

Alternativt, förbered ditt besök genom att skriva ut ifyllda besättningsdata och smittskyddsdeklaration på papper samt ett tomt besöksprotokoll och ta med dig. Veterinären inriktar sig vid besöket främst på de smittskyddsfaktorer som är kontrollerbara. Om avvikelser framkommit i besättningsdata eller smittskyddsdeklarationen gällande icke kontrollerbara faktorer ska även dessa diskuteras igenom vid besöket. Det är därför viktigt att veterinären innan besöket i god tid har tagit del av besättningsdata och smittskyddsdeklaration.

Bedömning

Utifrån smittskyddsdeklarationen, besöksprotokollet och genomgången i besättningen görs en helhetsbedömning av besättningen, och status tilldelas av veterinären. En digital sammanställning av resultaten från smittskyddsdeklarationen och besöksprotokollet finns som hjälpmedel vid bedömningen. Har protokollet fyllts i elektroniskt vid besöket ska bedömning och signering göras direkt på plats av både veterinär och ansvarig djurhållare för att undvika att djurhållaren hamnar i ett glapp utan ersättning vid ett eventuellt utbrott av salmonella. Djurhållaren måste logga in via sitt eget webbkonto för att kunna signera protokollet. Denne bör därför ha tillgång till sina inloggningsuppgifter vid besöket. Förman eller annan personal kan signera besöksprotokollet i djurhållarens frånvaro om en signerad fullmakt som godkänner detta finns. I det fall besöksprotokollet fylls igenom användning av offline-versionen eller på papper och läggs in av veterinären efter besöket så systemet djurhållaren när protokollet är klart för signering. Först från och med det datum djurägaren har signerat besöksprotokollet i webbsystemet så gäller anslutningen. Detta är mycket viktigt!

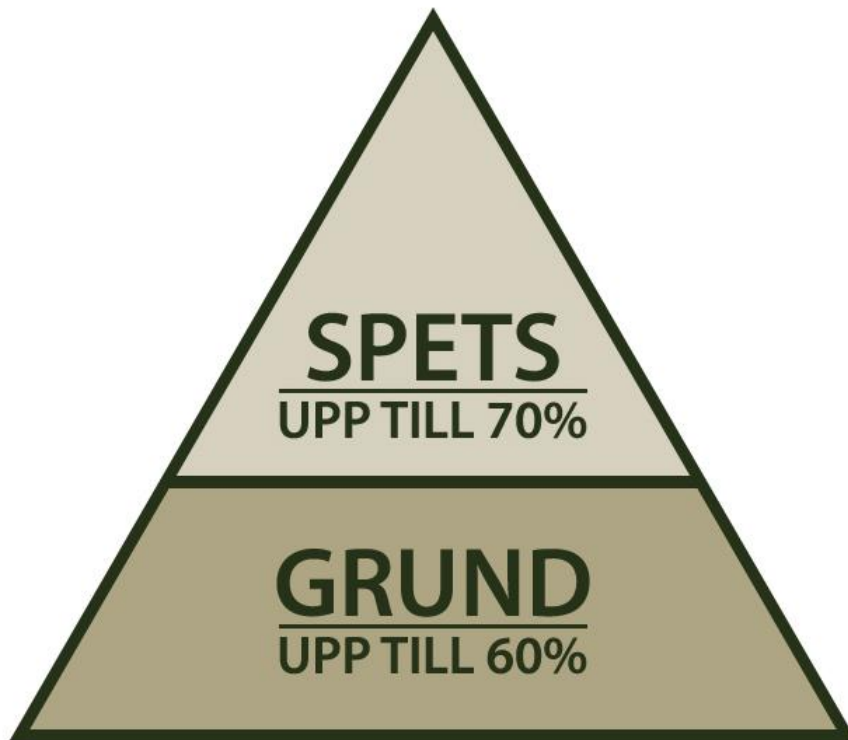
Status

Besättningen tilldelas en status "Uppfyller kraven för Grund", "Uppfyller kraven för Spets" alternativt "Uppfyller ej kraven för anslutning."

Statusen kan åtföljas av "Med anmärkning" vilket alltid innebär att en åtgärdsplan upprättas.

Statusen kan även åtföljas av "Med anmärkning och återbesök" vilket alltid innebär att åtgärdsplanen följs upp med ett återbesök.

Ersättningsnivåerna är de samma oavsett om statusen åtföljs av "Med anmärkning", "Med anmärkning och återbesök" eller inget tillägg alls.

Åtgärdsplan

Om besättningen inte lever upp till kraven på en eller flera punkter upprättas en åtgärdsplan. Beslut fattas om tidsplan och datum för eventuell återbesök. Alla åtgärder kräver inte återbesök, och man kan alltså bli ansluten även om man har några punkter på sin åtgärdslista.

Återbesök

Återbesök ska göras om fler än åtta enklare åtgärder eller en större åtgärd noteras i åtgärdsplanen. Vid återbesök kontrolleras endast punkterna i åtgärdsplanen. Ingen fastställd tidsgräns för återbesök finns. Veterinären och djurhållaren får gemensamt diskutera vad som är en rimlig tidsplan för att hinna åtgärda punkterna på åtgärdsplanen. Som exempel kan en rimlig tidsplan för en ny- eller ombyggnation av utlastning eller isoleringsutrymme vara 12–15 månader beroende på förutsättningar, medan upprättande av en fullständig planskiss bör kunna ske inom 1–2 månader, och inköp av desinfektionsmedel och pappershanddukar till personsluss inom 2 veckor-1 månad. OBS! Återbesöket kan inte läggas senare än tidpunkten då ordinarie kontrollbesök skulle ske.

Det är inte möjligt att i denna vägledning täcka in alla möjliga tänkbara punkter på en åtgärdsplan. Veterinären får själv bedöma om det är en enklare eller en större åtgärd som avses. Vid osäkerhet kan en kontakt tas med programansvarig hos huvudmannen, som i sin tur för ärendet vidare till referensgruppen. Referensgruppen ska hantera ärendet skyndsamt (inom en månad). Frågor som uppstått kan sedan även tas upp vid kalibreringsövningar.

Totalt åtta enklare åtgärder kan accepteras utan att återbesök behöver göras. Dock ska alla åtgärder alltid noteras i åtgärdsplanen, och åtgärdas. Som exempel på enklare åtgärder kan nämnas:

- Ingen fullständig planskiss finns. (Behöver kompletteras)
- Tiden i isoleringsutrymmet är som regel kortare än tre veckor. (Förläng tiden)
- Ingen eller dåligt markerad gräns mellan besättning och transportör. (Markera gräns)
- Avsaknad av handdesinfektionsmedel i personalutrymmet. (Införskaffa handsprit)
- Få eller inga stoppskyltar på dörrarna. (Sätt upp skyltar)
- Olämplig lokalisering av uppsamlingsplats för kadaver. (Flytta platsen)

- Viss mängd foderspill. (Inför regelbunden städning i foderutrymmet).
- Dålig box- eller stallhygien i enstaka avdelningar, foderanläggningar m.m. (Rengör, se över orsaker i miljön som kan vara bidragande.)
- Enstaka skräpsamlingar runt stallar och foderanläggningar (Städa)

Vid större åtgärder ska alltid ett återbesök planeras in. Som exempel kan nämnas:

- Möjlighet till "luftsluss" vid utlastning, alternativt eget transportfordon för transport djurbil eller intyg att hämtning sker med tom, rengjord och desinficerad bil saknas helt och utlastning sker direkt från stall. En åtgärdsplan och tidsplan för byggnation av utlastningsutrymme eller annan lösning ska upprättas.
- Isoleringsavdelning saknas helt. En åtgärdsplan och tidsplan för upprättande av en isolering ska överenskommas. Gäller besättningar som köper in livdjur.
- Stora mängder foderspill i foderutrymmen/ ohygieniskt i blandarkar. (Inför regelbunden städning i foderutrymmet samt rengöring och regelbunden hygienkontroll av blandarkar).
- Uppsamlingsplatsen för kadaver är icke-godkänd. (Införskaffa godkänd kadavertunna eller bered en hårdgjord yta på lämplig plats, alternativt en godkänd förbränningsanläggning)

Om punkterna på åtgärdsplanen inte är åtgärdade vid återbesöket sker uteslutning (alternativt nedflyttning en nivå) enligt plan och riktlinjer för Smittsäkrad besättning gris. Likaså gäller om det vid två på varandra följande besök (anslutningsbesök, återbesök eller ordinarie kontrollbesök) står samma åtgärder uppsatta på åtgärdsplanen.

Om besättningen inte uppfyller kraven för programmet och åtgärder bedöms som svåra att genomföra inom en överskådlig tid kan besättningen inte anslutas. Exempel:

- Det finns ingen möjlighet till handtvätt för personal och besökare och det kan inte heller ordnas.
- Besättningen tillämpar kontinuerlig produktion och har 120 eller fler djur.

Om besättningen vill försöka ansluta sig senare kan nytt anslutningsbesök kan ske så snart åtgärder genomförts och veterinären har möjlighet att genomföra ett besök.

Oenighet

Vid oenighet mellan veterinären och djurhållaren om bedömning, åtgärdsplan eller tidsplan ska ärendet/frågan tas vidare för diskussion och beslut i programmets referensgrupp. Kontakt tas då med programansvarig hos huvudmannen, som i sin tur tar ärendet vidare till referensgruppen. Både djurhållaren och veterinären ska få möjlighet att ge sin syn på saken för referensgruppen. Referensgruppen ska hantera ärendet skyndsamt (inom en månad).

Byte av veterinär

Man kan inte byta veterinär för att man är missnöjd med bedömningen. Istället tas då ärendet/frågan vidare till referensgruppen, se punkten "Oenighet". Byte av veterinär kan göras inför nästa ordinarie kontrollbesök, och ska då meddelas veterinären och huvudmannen senast en månad innan nästa ordinarie kontrollbesök enligt besöksintervallet.

Signering

Både veterinär och djurhållare ska signera bedömningen för att anslutningen skall gälla. Signeringen får delegeras till förman eller anställd om fullmakt från djurhållaren finns.

Signeringen sker digitalt i programmets webbsystem. Djurägaren måste logga in i systemet via sitt eget konto för att kunna signera.

Anslutningsdatum

Anslutningsdatum till programmet blir datum för besöket, under förutsättning att både veterinären och djurhållaren har signerat bedömningen. Annars blir anslutningsdatum istället datum för när signering av djurhållaren sker.

Uteslutning eller nedflyttning en nivå

Om djurhållaren inte uppfyller kraven i programmet enligt huvudmannens plan och riktlinjer utesluts denne ur programmet. Veterinären ska då meddela programansvarig hos huvudmannen som tar upp ärendet med styrgruppen. Djurhållaren meddelas muntligt och skriftligt. Vid nedflyttning från Spets till Grund meddelas huvudmannen.

Besöksintervall

Ett anslutningsbesök av veterinär genomförs vid anslutning till programmet. Därefter sker besök inom fastställda intervall, efter produktionsinriktning (se nedan). När programmet väl är igång får djurhållaren påminnelse via mail två månader före passerat datum om att boka besök med sin veterinär. Om kontrollbesök inte utförts hos djurhållaren inom fastställt intervall får både veterinär och djurhållare en påminnelse från i webbsystemet. Om intervallet överskridits med mer än fyra månader utesluts djurhållaren ur programmet. Om en veterinär har fler besättningar än den hinner med, d.v.s. om intervallet bryts och djurhållaren får en anmärkning p.g.a. att veterinären inte har möjlighet att utföra alla besök, har huvudmannen rätt att ge en annan behörig veterinär uppdraget att utföra besöket.

12 månader

Livdjursproducerande besättningar (kärnbesättning avel, kärnbesättning elit och gyltproducerande besättningar) och galtstationer.

18 månader

Centralenheter inom suggring/pool med tillhörande satelliter.

24 månader

Övriga besättningar.

Återbesök med kortare intervall kan även genomföras efter lagd åtgärdsplan. Återbesök kan inte läggas senare än tidpunkten för ordinarie kontrollbesök. Ett återbesök ersätter inte ett ordinarie kontrollbesök.

Anslutning till en högre nivå

För anslutning till den högre nivån, Spets, krävs att alla kraven för Grund också är uppfyllda.

Inom en övergångsperiod på fem år från programstart bör man sträva efter att få alla livdjursproducerande besättningar att uppfylla kraven för anslutning till den högre nivån, Spets, i smittskyddsprogrammet.

Suggpooler/suggringar delar på samma smittskydd och bör anslutas till samma nivå. Ersättningen vid ett eventuellt utbrott av salmonella baserar sig på lägsta-nivån i poolen. Under en övergångsperiod på fem år från programstart, dvs. till och med 1 juni 2021, är anslutning till olika nivåer inom en suggpool/ suggring möjlig, då ersättningsnivåerna under denna period baserar sig på uppnådd nivå för varje enskild besättning.

Ägarbyte och generationsskifte

Vid ägarbyte på ett produktionsplatsnummer som redan är anslutet i programmet ska ett förnyat anslutningsbesök göras senast 6 månader efter att produktionsplatsen tagits i drift av den nya ägaren, om inte nästa ordinarie besök infaller tidigare. Fram tills anslutningsbesöket skett baseras ersättningsnivån vid ett eventuellt salmonellautbrott på den status produktionsplatsen hade vid tidpunkten för ägarbytet.

Djurhållare som i samband med ett generationsskifte tar över en befintlig verksamhet som sedan tidigare är ansluten till programmet ska i samband med övertagandet anmäla detta till huvudmannen. Ett förnyat anslutningsbesök för bedömning av programstatus under ny ägare sker vid ordinarie tidpunkt för nästa kontrollbesök.

BESÖKSGENOMGÅNG

Omfattning

GRUND

- Vid anslutning ska samtliga grisar som av djurhållaren hålls på ett sådant sätt att de smittskyddsmässigt räknas som en enhet anslutas.

Syfte: Att säkerställa att alla djur och djurutrymmen som ingår i samma smittskydds enhet omfattas av kontrollbesöket.

Genomförande: Med samma smittskydds enhet menas att djuren har direkt eller indirekt kontakt med varandra. Indirekt kontakt kan t.ex. vara samma skötare (om man inte byter kläder/stövlar och tvättar och desinficerar händer mellan djurgrupperna), samma redskap, delade flöden och transportvägar. Via databasen erhålls de PPN som har registrerats och anslutits till programmet. Kontrollera muntligt med djurhållaren att alla PPN som ingår i gårdens smittskydds enhet är inkluderade. Eventuella avvikelser korrigeras i databasen av djurhållaren. Kontrollera även muntligt med djurhållaren om djuren har direkt eller indirekt kontakt med djur från andra besättningar, och om de besättningarna i så fall är anslutna till programmet.

Kommentar: Sist i denna vägledning hittar du en lathund för hur djurhållaren ska registrera sina besättningar i webbsystemet om flera PPN/smittskydds enheter ska anslutas. Kortfattat kan sägas att:

- Alla PPN som ingår i samma smittskydds enhet ska anslutas till programmet.
- Varje djurhållare ansluter sina egna PPN.
- Alla djur och djurutrymmen som ingår i samma PPN omfattas av kontrollbesöket även om de utgör olika smittskydds enheter.
- De PPN som inte bedöms tillhöra samma smittskydds enhet behöver inte anslutas till programmet.

Om djurhållaren medvetet undanhåller information om djur och djurutrymmen inom samma PPN och/ eller smittskydds enhet utesluts djurhållaren från programmet.

Utbildning av djurhållare

SPETS

- Djurhållaren och/eller den som ansvarar för det praktiska arbetet i besättningen ska ha genomgått en av programmet godkänd smittskyddskurs.

Syfte: Att höja kompetensen inom smittskydd och öka medvetenheten om varför det är viktigt.

Genomförande: En lista över de som genomgått kurs ska finnas att tillgå hos huvudmannen för programmet. Kontrollera innan besök!

Under en övergångsperiod på tre år kan anslutning ske till Spets även om inte kurs är genomgången. Notera på åtgärdslistan att kurs ska genomgå så snart sådan erbjuds. Även övrig personal som arbetar i grisbesättningar och andra intresserade ska ges möjlighet att delta på kursen.

Kommentar: Kursen omfattar föreläsningar om tillämpat smittskydd i grisbesättningar. Exempel på smittsamma sjukdomar ges. Om djurhållare inte har gått kurs, notera att denne ska gå kurs.

Om den i personalen som har gått smittskyddskursen slutar på gården kommer detta att uppdagas vid nästa ordinarie besök. Man blir då inte nedflyttad till Grund, utan det tas upp på åtgärdslistan att en ny person ska gå kurs. Om samma åtgärd hamnar på åtgärdslistan vid två på varandra följande besök (dvs. att en och samma person inte gått kurs trots att det ordnats kurs under aktuell tidsperiod) blir det dock nedflyttning till Grund.

Smittskyddssamråd

GRUND

- Vid förprövningspliktig ny- och ombyggnation ska smittskyddssamråd hållas med veterinär som har särskild kompetens i smittskyddsfrågor innan handlingarna sänds till Länsstyrelsen.

Syfte: Att fånga upp planer på ny- och ombyggnation och informera om regler för smittskyddssamråd. Att planera för ett gott smittskydd innan man bygger nytt eller bygger om.

Genomförande: Se efter i besättningsdata/ smittskyddsdeklaration om någon ny- eller ombyggnation planeras. Fråga djurhållaren om någon förprovning av om- eller nybyggnation har skett. Kravet på smittskyddssamråd gäller byggprocesser som påbörjats efter att besättningen anslutits till programmet. Djurhållaren ska då kunna visa upp någon form av skriftligt bevis på att smittskyddssamråd har skett. Om ny- eller ombyggnation planeras - informera om vad som gäller angående smittskyddssamråd.

Kommentar: Allmänna råd till 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen "*Innan en ansökan om förprovning avseende utrymmen för sådana djur som avses i 3 § punkt 1 a-h samt 3 § punkt 2 skickas in till länsstyrelsen bör samråd om den planerade åtgärden ha skett med veterinär som har särskild kompetens om zoonotiska smittämnen samt övriga smittämnen som kan förorsaka ohälsa hos djur samt om hur risken för spridning av sådana smittämnen minimeras. I det fall samråd har skett bör dokument som styrker detta bifogas ansökan om förprovning*". (SJVFS 2019:12 L35)

Observera att ovanstående skrivning inte medför per automatik att den för programmet kontrollerande veterinären är den som nödvändigtvis behöver delta i smittskyddssamrådet. Jordbruksverket har inget krav att den veterinär som ska delta i ett smittskyddssamråd ska vara behörig för Smittsäkrad besättning gris. Det är upp till varje enskild veterinär som åtar sig ett sådant uppdrag att se till att man har tillräcklig kompetens inom smittskydd.

Se vidare i L35, som återfinns på www.jordbruksverket.se under Djur/ Djurskydd/Djurhälsopersonal/Veterinära författningshandboken/ L. Djurskydd. Se även blanketten för förprovning D173B som även den finns på www.jordbruksverket.se under Rapporter, broschyrer och blanketter/ Djur- och veterinärfrågor/ Tjänster och blanketter/ Djurskydd

Ifall det framkommer att ny- eller ombyggnation genomförts utan att smittskyddssamråd genomförts utesluts djurhållaren från programmet. Återinträde kan ske så snart smittskyddssamråd genomförts.

Inköp av djur

GRUND

- Vid import eller införsel av lantbruksdjur eller sperma från djurslag som innefattas av Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll (gris, nöt, får, get, alpaka och andra kameldjur) från annat land, ska djurhållaren följa Jordbruksverkets bestämmelser samt kraven i näringens egen importkontroll SDS (Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll).
- Inköp av livdjur får endast ske från avels- och gyltproducerande besättningar som är anslutna till Smittsäkrad besättning gris.
- Inköp av smågrisar för slaktgrisproduktion får endast ske från smågrisuppfödare som är anslutna till Smittsäkrad besättning gris.

SPETS

- Import och införsel av lantbruksdjur som innefattas av Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll (gris, nöt, får, get, alpaka och andra kameldjur) från annat land ska inte ske.¹

¹EU-godkända seminestationer undantagna. Dessa kan vara anslutna till Spets trots import/införsel, under förutsättning att övriga regler för Spets följs.

Syfte: Att minska risken för att smitta förs in i besättningen via inköp av djur.

Genomförande: Ifall import eller införsel av djur sker, be att få se intyg från näringens egen importkontroll (SDS).

Kommentar: Om djurhållaren inte följer programmets regler om inköp av djur utesluts besättningen ur programmet. Återinträde kan ske efter beslut av referensgruppen för Smittsäkrad besättning gris efter att den/de besättningar som levererar livdjur och/eller smågrisar till aktuell besättning är anslutna till Smittsäkrad besättning gris.

Vid import eller införsel av djur från ett annat land där SDS (Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll) rekommendationer inte följts utesluts besättningen ur programmet. Återinträde kan ske efter beslut av referensgruppen för Smittsäkrad besättning gris. Referensgruppen samråder dessförinnan med SDS om provtagning och värdering av provtagningsresultat och följer SDS rekommendationer.

Vid import eller införsel av djur eller sperma från annat land (enligt SDS rekommendationer) till en Spets-besättning sker nedflyttning till Grund under minst ett år, varefter besättningen kan anslutas till Spets vid nästa ordinarie kontrollbesök. Mer information om import eller införsel från annat land finns på: <http://www.sds-web.se/>

Försäljning av djur

GRUND

- Vid misstanke om smitta som kan medföra sjukdom i mottagande besättning får inte djur försäljas. Veterinären i programmet ska kontaktas för en hälsomässig bedömning.
- Vid försäljning av så kallade hushållsgrisar ska djurhållaren lämna information till köparen om att utfodring med animaliskt avfall inte är tillåtet.

Syfte: Att minska risken att smitta förs vidare från besättningen till annan besättning, samt att minska risken att grisar som säljs som hushållsgrisar utfodras med animaliskt avfall.

Genomförande: Om försäljning av hushållsgrisar sker, meddela djurhållaren om att upplysningsplikt råder vid försäljning av hushållsgrisar. Många hållare av hushållsgrisar är omedvetna om att utfodring med animaliskt avfall inte är tillåtet.

Kommentar: Om djurhållaren inte följer programmets regler om försäljning av djur utesluts besättningen ur programmet. Återinträde kan ske efter beslut av referensgruppen för Smittsäkrad besättning gris

Planskiss

GRUND

- En planskiss över gårdens byggnader och hägn samt befintliga transportvägar ska upprättas.

SPETS

- Utifrån befintlig planskiss upprättas tillsammans med veterinär ett åtgärdsförslag i syfte att skapa smittsäkra transportvägar till, från och inom gården. Speciell hänsyn ska tas till transportvägar för fordon som kadaver-, slakt- och foderbilar samt gödselspridare.

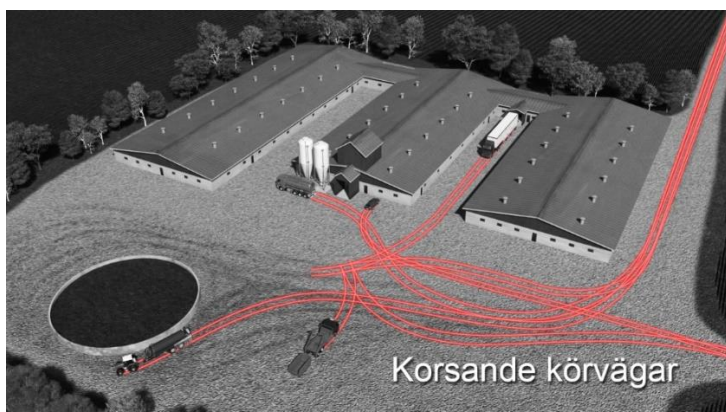
Syfte: Att ge en överblick av gårdens byggnader och transportvägar för att kunna hitta risker i transportflöden och ge råd för ett förbättrat smittskydd.

Genomförande:

Grund: Kontrollera att en aktuell planskiss finns och att byggnaders användning samt transportvägar är uppmärkta. Be gärna djurhållaren skicka planskissen till dig på förhand.

Spets: För högre nivå diskuteras flöden och ett åtgärdsförslag för förbättring av smittskyddet upprättas.

Kommentar: För att besättningen ska kunna ansluta sig till grundnivån i programmet krävs att det finns en planskiss upprättad. Av skissen ska framgå stallarnas produktion/ användning (ex. sinsugor, grisning, tillväxtgrisar, slaktgrisar, isoleringsutrymme, utlastningsutrymme), i förekommande fall område för utevistelse, foderutrymmen samt transportvägar för gödselspridare, foder-, slakt- och kadaverbilar. Använd gärna foto som förebild. (Se Google Maps m.fl.). För anslutning till spetsnivån krävs att planskissen noggrant går igenom av veterinären och djurhållaren och att ett realistiskt åtgärdsförslag för att förbättra smittskyddet upprättas. Åtgärdsförslaget kan vara såväl kortsiktigt som långsiktigt och ska främst inrikta sig på att förhindra korsande transportvägar på gårdsnivå. Viktiga punkter att tänka på är foderleveranser och körvägar för foder, gödseltransport till lagringsplats och spridning, djurförflyttningar mellan stallbyggnader, djurtransporter till och från gården, lagringsplats för kadaver och körväg för kadaverbil, besöksparkering och ingång.

Åtgärdsförslaget ska i första hand ses som en rekommendation för att på sikt förbättra smittskyddet i besättningen. Om enkla och icke kostsamma åtgärder kan genomföras för att avsevärt förbättra smittskyddet (ex. flyttning av kadavertunna till plats så att inte kadaverbilen behöver köra in på gårdsplanen) ska åtgärd krävas.

Det kan finnas speciell anledning att fundera över långa transportfordon vid t.ex. utlastning. En del bilar med släp kan ha en längd på 24–25 meter. För dessa krävs ett stort svängutrymme på gårdsplanen. Ibland behöver transportören ställa ifrån sig släpet på en säker plats då djur ska hämtas i besättningen. Enligt myndigheternas krav ska släpet placeras så att transportören har full uppsikt över det under lastningen. Detta medför ytterligare krav på utrymme och att platsen där släpet står uppställt är inom synhåll för transportören samtidigt som luftkontakt mellan släp och grisstallar undviks. Om möjligt bör transportören få ta del av förslaget till den färdiga planskissen innan den definitivt fastställs. Detta är särskilt viktigt i samband med nybyggnation.

Besökare och personal

GRUND

- Generellt gäller att besöken ska vara genomtänkta och planerade.
- Besöksjournal ska föras.
- Besättningens smittskyddsbestämmelser ska finnas i skrift och utarbetas tillsammans med besättningsveterinär eller djurhälsoveterinär.
- Samtliga personer som vistas i anläggningen ska informeras om besättningens smittskyddsbestämmelser. Besökare ska innan inträde i besättningen signera i besöksjournalen att de tagit del av bestämmelserna. Det är djurhållarens ansvar att informera sig om var samtliga besökare (särskilt hantverkare,) varit innan besöket.
- Rena skyddskläder och skodon ska finnas att tillgå.
- Möjlighet ska finnas till handtvätt med flytande tvål, varmt och kallt vatten.
- Torkmöjligheter av engångstyp (ex. pappershanddukar) och handdesinfektionsmedel ska finnas. Tvätt och desinfektion av händer ska alltid ske vid in- och utträde i besättningen.
- Karenstider efter besök på utländska gårdar eller efter annan kontakt med klövbärande djur (t.ex. marknader, jakt) måste respekteras – 48 timmar alt. 5 dygn från områden med mul- och klövsjuka.
- Blanketten Visitor's certificate ska fyllas i vid besök från utlandet.
- Vid utomhusproduktion ska skyltar som uppelyser om att det är förbjudet att mata grisar finnas i anslutning till varje hägn. Särskilt viktigt är att de placeras i anslutning till angränsande vägar, promenadstigar etc.

SPETS

- I besöksjournalen ska datum för senaste besök i annan grisbesättning efterfrågas, även typ av besättning och lokalisation.
- Stoppskyltar ska finnas på alla dörrar och huvudingång, förutom på dörrar som är reglade inifrån. Huvudingång med personsluss markeras på ett tydligt sätt. Telefonnummer till ansvarig djurhållare/personal ska finnas angivet vid huvudingången. Vid utomhusproduktion ska motsvarande stoppskyltar finnas i anslutning till varje hägn.
- Det ska finnas en klar gräns mellan "yttre" och "inre" område, gärna i form av en personsluss. Gränsen ska respekteras av både personal och besökare.
- Kläd- och skobyte ska ske vid gränsen. Externa kläder och skodon får inte komma i kontakt med besättningens kläder och skodon.
- Besättningens egen utrustning i form av redskap, verktyg, instrument m.m. bör i möjligaste mån användas. I de fall detta inte är möjligt ska utrustningen i möjligaste mån tvättas och desinficeras innan användning i besättningen.

Syfte: Att förhindra att smittor förs in i besättningen via besökare och personal.

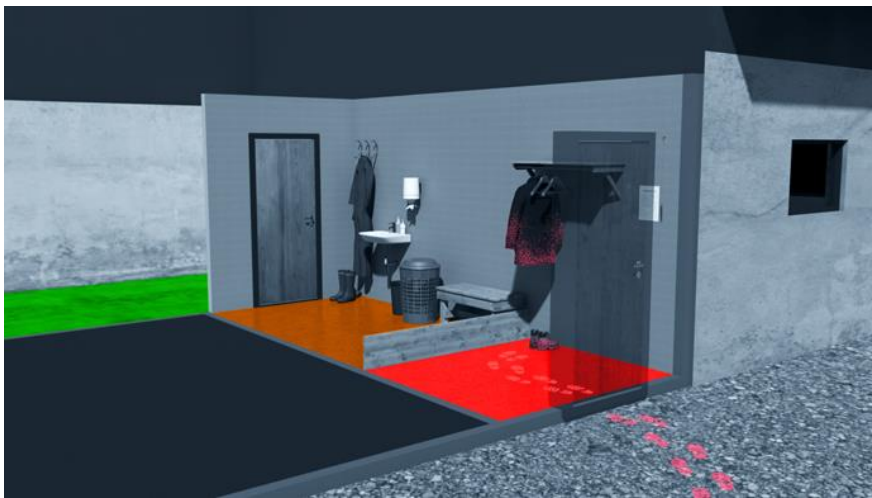
Genomförande:

Grund: Kontrollera att besöksjournal finns, med möjlighet att signera att man tagit del av besättningens smittskyddsbestämmelser. Kontrollera också att besättningens smittskyddsbestämmelser finns skriftligt. Kontrollera att rena skyddskläder och skodon finns. Kontrollera att det finns flytande tvål, varmt och kallt vatten, torkmöjligheter av engångstyp och handdesinfektion. Om det förekommer utländska besök i besättningen, kontrollera att Visitor's certificate finns. Informera om vilka karenstider som gäller efter kontakt med utländska klövbärande djur/ besök i utländsk besättning (48 timmar alt. 5 dygn från områden med mul- och klövsjuka).

Exempel på personsluss.

Spets: Kontrollera att det i besöksjournalen efterfrågas datum för senaste besök i annan grisbesättning, typ av besättning och lokalisation. Kontrollera att det finns en tydligt markerad gräns mellan yttre och inre område i besättningen. Kontrollera även att det finns stoppskyltar på alla dörrar. Speciellt viktigt är att huvudingången markeras på ett tydligt sätt. Kontrollera att det finns telefonnummer angivet till ansvarig djurhållare/personal på skylten. Kontrollera att det finns möjlighet att utföra kläd- och skobyte vid gränsen och att kläder förvaras på ett sådant sätt att externa kläder och skor inte kommer i kontakt med de kläder och skodon som används inne i besättningen.

Kommentar: Besökare och all personal ska informeras om besättningens smittskyddsbestämmelser. För att detta ska fungera ska besättningens smittskyddsregler finnas skriftligt i åtminstone ett exemplar. Besättningens smittskyddsbestämmelser ska utarbetas i samarbete med besättningsveterinär eller djurhälsoveterinär. Om utländsk personal finns i besättningen bör en version av bestämmelserna finnas översatt till deras språk.

Besökare ska innan inträde i grisstallen signera i besöksjournalen eller motsvarande handling att de tagit del av bestämmelserna. Förslag till besöksjournal och blankett "Besättningens smittskyddsregler" finns på webbsidan www.smittsäkra.se under "ladda ner" (uppe i högra hörnet). Där finns även stoppskylt. För utländska besökare finns på samma ställe ett intyg "Visitor's Certificate" samt broschyrer med smittskyddsinformation på åtta olika språk.

Vad gäller karenstider efter besök på utländska gårdar eller efter annan kontakt med klövbärande djur (t.ex. på marknader och vid jakt) ska man vara medveten om att vilka sjukdomar som finns i vilket land är något som ändrar sig över tid. Under 2014 fanns mul- och klövsjuka bland annat i Tunisien och Libyen. Afrikansk svinpest har under 2014 spridit sig till bland annat Estland, Lettland, Litauen och Polen. Både vad gäller mul- och klövsjuka, klassisk svinpest och afrikansk svinpest pågår det hela tiden utbrott runtom i världen. Det är bra att kontrollera aktuell information och om sjukdomen finns i det land eller i det område man ska resa till. Hjälp gärna djurhållaren med detta om man är orolig.

På www.sva.se finns aktuell information om epizootier.

På www.jordbruksverket.se under Djur/ Sjukdomar och smittskydd/ Smittsamma djursjukdomar finns information om smittsamma sjukdomar.

Där finns också särskild information om mul- och klövsjuka och afrikansk svinpest vid resa: www.jordbruksverket.se under Djur/ Sjukdomar och smittskydd/ Smittsamma djursjukdomar/ Mul- och klövsjuka/ Ta inte hem mul- och klövsjuka eller afrikansk svinpest från resan.

Man kan också därifrån klicka sig vidare till www.oie.int och hitta kartor över utbrott av olika smittsamma sjukdomar under "Disease distribution maps".

Vissa besättningar, t.ex. de som befinner sig högt upp i avelspyramiden, har ytterligare smittskyddsregler och karenstider efter besök i annan besättning inom landet. Dessa skrivs i sådana fall in i besättningens skriftliga smittskyddsbestämmelser. För spetsnivån ska det redan i besöksjournalen frågas om besök i andra grisbesättningar har skett, samt datum och lokalisering för senaste besök i annan grisbesättning.

Flertalet besättningar har tvättmöjligheter med rinnande kallt och varmt vatten. Om endast kallvatten finns måste varmvatten installeras t.ex. genom en liten varmvattenberedare eller plattvärmare. Detta noteras då som en större åtgärd på åtgärdslistan och kräver återbesök. Ofta saknas tillgång till desinfektionspreparat. En enkel flaska med handsprit (ex. Alcogel) vid tvättstället kan alla tillhandahålla utan större kostnad. Likaså ska finnas torkmöjligheter av engångstyp, d.v.s. pappershanddukar eller motsvarande. Smutsiga handdukar godkänns inte!

Det räcker att det finns ett utrymme som har godkända tvättmöjligheter även om det finns flera stallar. Vid längre avstånd mellan stallarna, så att man i normalt åker bil emellan, ska ytterligare ett utrymme med godkända tvättmöjligheter finnas.

Tvätt och desinfektion av händer ska enligt programmet alltid ske vid in- och utträde i besättningen. Detta bland annat för att minska risken att MRSA förs in i besättningen via människor. Detta är en så kallad "icke-kontrollerbar" faktor, men det är viktigt att informera djurägarna om vad som gäller. För många djurhållare är handdesinfektion något nytt och det är därför viktigt att en klar motivering till kravet anges. Hänvisa gärna till de nya hygienreglerna (SJVFS 2013:14 K112).

I besöksprotokollet finns frågan ifall hygienen i personalutrymmen är godtagbar. Bedömningen kan lätt bli subjektiv. Det är rimligt att kontrollera att tvättmöjligheter, tvål, torkmöjligheter av engångstyp samt handdesinfektion finns i anslutning till toalett. Det ska heller inte finnas stora skräpansamlingar.

Poängtera vikten av god handhygien.

Vad gäller gräns mellan yttre och inre område: En bänk (alternativt en "spärrtejp" på golvet) som markerar gränsen kan vara en enkel lösning. Det är viktigt att gränsen respekteras av såväl besökare som personal. Svårighet uppkommer vid bedömningen av yttre och inre område då besökare och personal ska förflytta sig via gårdsplanen från ett stall till ett annat. I detta fall ska byte av skodon (alternativt skoskydd) ske mellan stallen. Undantag från detta kan gälla om gårdsplanen inte trafikerats av fordon eller beträds av obehöriga. Diskutera detta med djurhållaren vid genomgång av planskissen! Vid längre avstånd mellan stallarna, så att man normalt åker bil emellan, gäller i spetsbesättningar att en personsluss ska finnas även i det avlägsna stallet/stallarna. Man måste alltså slussa sig ut (byta om till externa kläder), transportera sig och sedan på nytt slussa sig in på nytt i det avlägsna stallet/stallarna (byta om, tvätta och desinficera sina händer) innan arbete påbörjas där. Detsamma gäller om man tillfälligt måste vistas utanför gränsen till det inre området under sin arbetsdag. Exempel på detta är om lunchrummet ligger i det yttre området eller om man måste gå ut med hunden som förvaras i det yttre området. Varje gång måste man då slussa sig ut och slussa sig in igen när man skall återgå till arbete i det inre området.

Med externa kläder avses ytterkläder men även de "vanliga" kläder man har på sig när man kommer till besättningen. I spetsbesättningar gäller att dessa skall förvaras på separata hängare eller i separata klädskåp helt skilda från de arbetskläder man har på sig inne i besättningen. Det är alltså inte godkänt att nyttja samma hängare eller ett och samma klädskåp även om kläderna inte hänger där samtidigt.

En bänk kan markera gränsen mellan yttre och inre område.

Skodon som används i besättningen ska vara godtagbart rena. Om stövlar och skor är helt igenmurade av smuts tas detta upp i åtgärdsplanen. Skor och stövlar bör spolas av/ rengöras från smuts och halm åtminstone efter varje arbetsdag. I många besättningar använder inte personalen stövlar utan skor. Dessa är svåra att rengöra och blir efter en tid bemängda med smuts och gödsel. På marknaden finns idag såväl stövlar som skor som går att maskintvätta. Dessa bör i första hand användas.

En allmän rekommendation är att seminlådor m.m. bör sprayas med sprit eller annat desinfektionsmedel innan de tas in i besättningen.

För besökare och personal gäller vid utegrisproduktion samma regler som för inomhusproduktion vid inträde till hägn eller angränsande område där smitta kan förekomma. För anslutning till Spets ska det finnas en klar gräns mellan yttre och inre område även i utegrisbesättningar.

Stövlar och skor ska hållas rena.

Internt smittskydd

GRUND

Produktionssystem

- Omgångsproduktion (allt-in-allt-ut) ska tillämpas i produktion med olika åldersgrupper.³
- Olika åldersgrupper ska vara separerade från varandra.⁴
- Det ska finnas en skriftlig plan över hur så kallade restgrisar hanteras i besättningen.⁵

Rengöring, desinfektion och tomtid

- Avdelningar/sektioner med växande djur ska tvättas efter varje omgång.⁶
- Det ska finnas en skriftlig notering av tidpunkt för utförd tvätt.
- Tomtiden bör vara minst fem till sju dagar. Kortare tomtid än tre dagar ska regelmässigt inte tillämpas.

Hygien

- Hygienen i grisställen och biutrymmen ska vara godtagbar.

SPETS

Produktionssystem

- Olika åldersgrupper ska vara åtskilda från varandra i sektionerade avdelningar.⁷

Rengöring, desinfektion och tomtid

- Avdelningar med växande djur ska förutom att tvättas även desinficeras efter varje omgång.⁸
- Det ska finnas en skriftlig notering av tidpunkt för utförd tvätt och desinfektion.

Utrustning

- Utrustning som flyttas mellan avdelningar eller som blir kvar vid omgångsbyte och som grisar kommer i kontakt med ska rengöras (t.ex. drivskivor, first-feeders, andra foderautomater, etc.)

Djurflyttningar och arbetsrutiner

- Det ska upprättas en plan över hur djurflyttningar och arbetsrutiner kan genomföras för att på bästa sätt förhindra smittspridning inom besättningen.
- För utegrissbesättningar med betesgång gäller att det ska finnas en plan för betesrotation och tomtid i hagar.

³ Undantaget livdjursavdelningar (ex. avdelningar för livdjur > 30 kg, så som rekryterings-, sin- och betäckningsavdelningar) och galtstationer. Även små besättningar med färre än 120 sugor undantas från kravet på strikt omgångsproduktion liksom små specialiserade slakgrisbesättningar med högst 200 platser om smågrisarna köps in endast från en besättning.

⁴ Med separering menas att grisar i olika åldersgrupper kan ha luftkontakt men ingen tryn- eller gödselkontakt. Kravet om separering gäller inte betäcknings-, dräktighets- och rekryteringsavdelningar, galtstationer eller besättningar som undantas kravet på omgångsproduktion³. Undantag kan också under särskilda omständigheter medges i besättningar med utedrift enligt programmets vägledning för kontroll och rådgivningsbesök.

⁵ Undantaget besättningar som inte har krav på omgångsproduktion.

⁶ Under kall årstid eller vid slaktköer som orsakar leveransproblem kan i undantagsfall mekanisk rengöring godkännas. För avdelningar med kontinuerlig drift (ex. rekryterings-, betäcknings- och sinsuggavdelningar) kan rengöring få ske sektionvis under pågående produktion. Tvätt ska i dessa avdelningar ske minst en gång per år. Motsvarande regler gäller för djurutrymmen inomhus och hårdgjorda skrapytor i ekologiska besättningar. Hyddor för utomhusproduktion ska tvättas en gång per år, eller oftare vid behov.

⁷ Sektionering innebär att djur i olika åldersgrupper hålls i separata avdelningar utan vare sig gödsel-, tryn- eller luftkontakt.

⁸ Under kall årstid eller vid slaktköer som orsakar leveransproblem kan i undantagsfall mekanisk rengöring med torrdesinfektion godkännas.

Syfte: Att förhindra smittspridning mellan olika avdelningar och ålderskategorier samt mellan och inom omgångar i besättningen.

Genomförande:

Grund: Omgångsproduktion bygger på gruppvis grisning där smågrisarna från en grisionsomgång utgör en åldersgrupp. Olika åldersgrupper/omgångar ska hållas separerade i egna stallavdelningar eller i separata delar (sektioner) av en stallavdelning så att de inte har direkt kontakt eller gödselkontakt med varandra. I specialiserade slakgrisbesättningar gäller att en åldersgrupp/omgång kan utgöras av djur i likartad ålder från flera olika besättningar. I både BB, tillväxt och slaktaggrisavdelningar gäller att insättning av en ny omgång djur ska ske inom en begränsad tidsperiod och enligt principen "allt in-allt ut". Dvs. inte förrän avdelningen eller sektionen tömts helt och tvättats kan nya djur sättas in. Ur smittskyddssynpunkt är det dock lämpligt att olika omgångar hålls i helt separata, sektionerade stallavdelningar där inte heller luftkontakt förekommer vilket är ett krav inom Spets.

Kontrollera om omgångsproduktion tillämpas. Kontrollera om olika åldersgrupper är separerade från varandra. Fokusera på om omgångsuppfödningen systematiskt bryts gång på gång, snarare än om det blir överstående grisar och därmed kortare tomtid vid enstaka tillfällen. En utdragen insättning i slaktvinsstallar med tvätt, desinfektion och torktid emellan omgångar är exempelvis OK, medan en utdragen avvänjning bör undvikas. Att i en avdelning avvänja vid olika tillfällen och flytta till separata avdelningar är OK. Att dela avvänjningen så att halva gruppen sätts in ena veckan, för att i nästa vecka sätta in andra halvan av gruppen i samma avdelning, är inte optimalt ur smittskyddssynpunkt, men godkänns ändå i programmet. Rådgivningen bör vara att försöka komma ifrån ett sådant system.

Boxar med öppna gödselgångar räknas inte som "separerade" då de har indirekt gödselkontakt med varandra. Öppna gödselgångar är dock OK i betäcknings-, sin- och rekryteringsavdelningar och i fråntas kravet om strikt omgångsproduktion. Vid utomhusproduktion på platta är det vanligt att utgödsling sker tvärs över hela plattan där flera åldersgrupper vistas. Detta godkänns i programmet som en särskild omständighet på Grund-nivån men rådgivningen bör inrikta sig på att plattorna istället skrapas sektionsvis för att minska risken för indirekt gödselkontakt mellan olika djurgrupper.

I detta sammanhang kan det också vara intressant att diskutera ammor. Att flytta runt grisar innebär alltid en risk för smittspridning, och detta bör minimeras i den mån det är möjligt. Av praktiska skäl, och för att rädda liv på spädgrisar, kan det dock vara OK att använda sig av ammor. Då är det i så fall de vuxna djuren som ska flyttas in i en avdelning för att ge di.

För att omgångsproduktion ska fungera, och eftersom det alltid kommer att finnas restgrisar i varje besättning, ska det finnas en plan över hur restgrisar hanteras i besättningen (t.ex. i en restavdelning). Denna plan ska vara skriftlig. Det räcker med en plan i punktform. Det är upp till dig som veterinär att bedöma och rådgiva om hur restgrisarna kan hanteras på bästa sätt i varje enskild besättning. Det är svårt att sätta generella regler då variationen är så stor för hur restgrisar kan hanteras. Som rekommendation gäller att även restavdelningen skall tömmas och tvättas åtminstone mellan varannan omgång.

Kontrollera att rengöring av stallarna finns skriftligt noterade, och att tider mellan rengöringar verkar stämma. Fråga om rengöringsrutiner och tomtid. Inspektera hygien i stallarna.

Spets: För anslutning till den högre nivån ska det också finnas en skriftlig plan över djurförflyttningar och arbetsrutiner. Om plan inte finns, diskutera hur en sådan kan se ut med hjälp av planritning. En nedskreven plan i punktform är tillräcklig. För anslutning till Spetsnivån krävs att rengöring och desinfektion av stallarna finns skriftligt noterade. Hålls grisar utomhus på platta eller i hagar, gäller i Spets att grisar i olika åldersgrupper hålls åtskilda så att de inte kan komma i direkt kontakt med varandra genom stängslet. I Spets ska gödselplattorna skrapas sektionsvis.

Kommentar: För anslutning till smittskyddsprogrammet ska hygien i ställen vara minst tillfredsställande. (Jfr Jordbruksverkets vägledning för djurskyddsdeklaration: <http://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/vagledning-till-djurskyddsdeklaration-grisproduktion.html>). Små avvikelser i enskilda stallavdelningar/boxar kan accepteras. Hänsyn måste också tas till rådande väderleksförhållanden, t.ex. sommartid med hög utomhustemperatur.

För samtliga besättningar gäller Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om djurhållning i lantbruket, L106, 30§ Renhållning:

"Stallutrymmen ska rengöras och utgödsas minst en gång dagligen om inte systemet för djurhållning är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien. Vid kontinuerlig djurhållning ska stall eller stallavdelning rengöras noggrant minst en gång årligen. Vid omgångsuppfödning ska stall eller stallavdelning rengöras noggrant före varje insättning av en ny omgång djur." (SJVFS 2019:20, L106).

Minskad risk för utveckling av luftvägsinfektioner hos slaktgrisar uppnås vid en strikt luftsektionering. En god sektionering innebär t.ex. att gödselrännorna i ett stall mynnar ut i en kulvert som är placerad utanför stallavdelningen, vanligen i en korridor. Kulverten bör vara försedd med en egen gödselgasfläkt. Gummidukar ska finnas som förhindrar att gödselgaser transporteras mellan gödselgång och kulvert. En god investering är att installera undertrycksmätare. Ett avvikande undertryck, högt eller lågt, visar att en kontroll av ventilationsanläggningen omedelbart behöver utföras.

ATT IAKTTA:

- *Om grisarna är rena och torra i hårrem samt på olika kroppspartier (ben, lår, rygg, huvud, hals, buk, buksidor, öron, klövar)*
- *Om gödslingsbeteendet kan utföras utan störningar (d.v.s hygienstyrningen av respektive djurkategori och inhysningssystem fungerar)*
- *Om djurutrymmet är utformat så att grisarna kan skilja på ät-, ligg- och gödslingsplats*
- *Om liggytan är anpassad för grisarnas antal och storlek*
- *Om liggytorna är torra, rena och halkfria*
- *Om omgrupperingar eller överbeläggningar förekommer*
- *Om det förekommer grisar som söker sig ut och ligger i gödselgången*
- *Om en god hygienisk nivå bedöms kunna upprätthållas i djurutrymmena*
- *Om vatten- och utfodringsanordningar håller en god hygienisk nivå och håller god standard/ är i funktionellt skick*
- *Om gödsel- och urinhantering fungerar och sköts så att grisarna inte påverkas negativt*
- *Om grisarna uppvisar normalt ligg- och gödslingsbeteende*

Ur Jordbruksverkets "Vägledning till Djurskyddsdeklaration i samband med förskrivning av läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning i grisbesättningar" (Version 2010-05).

Minskad risk för utveckling av diarréer hos slaktgrisar uppnås i första hand genom god boxhygien. Om smittöverföring från en föregående omgång ska förhindras får inga synliga rester av gödsel finnas kvar efter tvätt. (Se förslag till rengöringsrutiner nedan). Tomtiden är mycket viktig och dess längd beror på typ av smittämne. Om en snabb och effektiv upptorkning inte är möjlig samtidigt som tomtiden är kort ökar betydelsen av en effektiv desinfektion för att avdöda smittämnena.

För bästa effekt rekommenderas vid all rengöring desinfektion. Nedan finns förslag på rengöringsrutiner inhämtade från Finland (Olli Ruoho, ETT, Seinäjoki). Det finns också en Pigrapport i ämnet: Pigrapport nr 33: "Tvättning, desinfektion och tomtid i tillväxtstallar". (Holmgren & Mattson, 2005). Rapporten återfinns på www.gardochdjurhalsan.se.

- *Efter att grovstädning är gjord (utmockning, skrapning etc) appliceras rengöringsmedel i skumform (foam) i hela stallet. Foam har fördelen att det stannar kvar på vertikala ytor och att det är lätt att se var man har lagt på det respektive sköljt bort det. Detta rengöringsmedel är vanligen basiskt.*
- *Efter verkningstiden (varierar med fabrikat) sköljs rengöringsmedlet bort med högtryckspruta. Inledningsvis bör temperaturen på vattnet vara ca 30 grader, men kan därefter ökas till 40-50 grader (när proteinerna, som annars bränns fast, har tvättats bort).*
- *Efter torktid (varierar beroende på förhållandena) läggs desinfektionsmedel på. Om rengöringsmedlet i tidigare steg varit basiskt används ett surt desinfektionsmedel och vice versa, för att ett så brett spektrum av smittämnen som möjligt ska oskadliggöras.*

Inslussning

GRUND

- Isoleringsutrymme ska finnas för inköpta livdjur och vara helt avskilt från övriga avdelningar med separat ventilation och gödselhantering. Som alternativ till isoleringsavdelning kan ett separat hägn godkännas. Ingen direkt eller indirekt kontakt får förekomma mellan isoleringsdjur och andra djur i besättningen.
- Omgångsproduktion ska tillämpas i isoleringsutrymmet.
- Djuren ska vistas minst tre veckor i isoleringsutrymmet innan de introduceras i besättningen.
- Vid misstanke om smittsam sjukdom ska veterinären i programmet kontaktas för en hälsomässig bedömning.
- Rengöring och desinfektion i isoleringsutrymmet ska i normalfallet ske mellan varje omgång, dock minst en gång per år (gäller inte hägn).
- Separata kläder och skodon ska användas, likaså separata redskap samt foder- och halmvagnar.
- Det ska finnas möjlighet till rengöring och desinfektion av händer före och efter arbete i isoleringsutrymmet. Tvätt och desinfektion av händer ska alltid ske innan inträde och efter utträde i isoleringsutrymmet.

Syfte: Att minska risken för att smitta förs in besättningen med inköpta livdjur genom att tillämpa isolering.

Genomförande:

Grund: Om smittskyddsdeklarationen anger att livdjur köps in, kontrollera att isoleringsavdelning finns och hur den är utformad. Fråga om tid i isoleringsutrymmet.

Vid besöket, kontrollera att separata kläder, skodon, redskap, foder- och halmvagnar finns, samt att möjlighet till tvätt och desinfektion för händer finns vid arbete i isoleringsutrymmet.

Kommentar: En helt separat byggnad eller en helt isolerad avdelning godkännas som isoleringsutrymme. Det ska finnas en separat ventilation och gödselhantering. Då avdelning i besättningen/ huvudbyggnaden används som isoleringsutrymme får ingen direktpassage (ex. genom dörr) ske till övriga avdelningar i besättningen.

För besättningar som endast undantagsvis köper in djur kan en provisorisk plats t.ex. i lada eller motsvarande vara godkänt.

Omgångsproduktion i isoleringsutrymmet innebär att "allt-in/allt-ut" tillämpas i hela stallet alternativt per sektionerad avdelning.

Isoleringsavdelningar kan ibland vara enkla utrymmen som ligger en bit bort från resten av anläggningen och där handtvätt med rinnande vatten kan vara svårt att ordna. Det är rekommenderat att sköta djuren i isoleringen sist på dagen. Gå igenom hur rutinerna för arbete i isoleringsutrymmet är utformade. Det kan vara godkänt att tvätt och desinfektion av händer sker i samband med klädombyte, innan man förflyttar sig till isoleringen. Tvätt och desinfektion av händer efter arbete i isoleringen kan även det få ske i besättningens ordinarie utrymmen, så länge man endast uppehåller sig i den yttre zonen. Om detta inte är praktiskt möjligt, p.g.a. att avståndet är för långt eller att flöden riskerar att korsas, ska våtservetter för rengöring av händer och desinfektionsmöjlighet finnas i anslutning till isoleringsutrymmet (t.ex. i skåp utanför dörren).

Tre veckors isolering är en kort tid jämfört med många andra europeiska länder. I länder med PRRS rekommenderas längre isoleringsperiod med kompletterande provtagningar.

Isoleringen är till för att upptäcka sjuka grisar innan de kan smitta ned övriga grisar i besättningen.

Handtvätt kan lösas med enkla medel.

Utlastning

GRUND

- Utleverans av alla kategorier av grisar ska ske via ett utlastningssystem som i möjligaste mån gör att luftdrag mellan bil och besättning undviks.
- Transportören ska inte ha tillträde till besättningen. Det ska finnas en tydlig gräns mellan arbetsytor för transportör respektive gårdens personal.
- Grisarna som lastas ut ska förhindras att kunna vända tillbaka in i stallet.

SPETS

- Efter varje utlastning ska utlastningsutrymmet tvättas och i möjligaste mån desinficeras.
- Redskap, skivor, kläder, skodon m.m. som används i utlastningsutrymmet ska inte användas i övriga besättningen.
- Om det finns ett särskilt utlastningsutrymme så får det inte användas som förvaringsutrymme.

Syfte: Att förhindra att eventuell smitta på ett transportfordon förs in i besättningen.

Genomförande:

Grund: Kontrollera och fråga hur utlastningen går till. Be att få se utrymmet där grisarna lastas ut ifrån, eller gårdens egen transportvagn/fordon, alternativt en skriftlig överenskommelse med slakteri om tom, rengjord och desinficerad bil (se nedan).

Kontrollera gränsen mellan transportörens arbetsytor och besättningen.

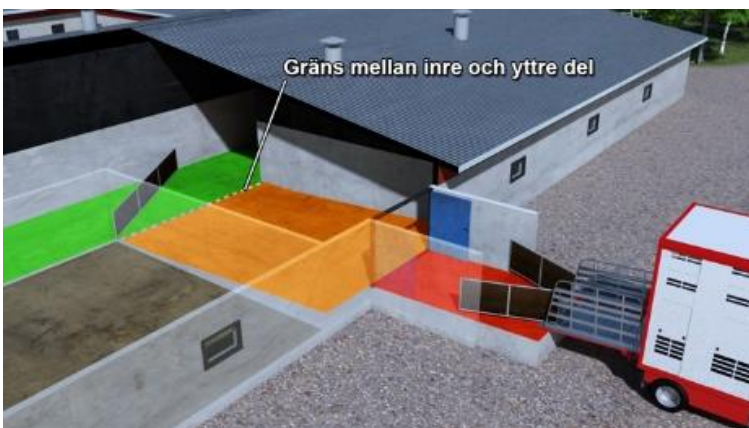
Kontrollera att det finns grindar eller dörrar som gör att grisarna som lastas ut förhindras att vända tillbaka in i stallet.

Spets: Kontrollera att utlastningsutrymmet är rent. Kontrollera att separata redskap, kläder och skodon finns till transportören och att dessa inte förvaras eller används även på ytor där gårdens personal rör sig. Kontrollera att utlastningsutrymmet inte används som förvaringsutrymme.

Kommentar: Det kan finnas många olika lösningar på ett godtagbart utlastningssystem. Vid besättningsbesöket görs en samlad bedömning. En separat avdelning, ett rum, en korridor, en fälla eller en ramp kan fungera. Likaså en egen transportvagn. Den viktigaste principen är att direkt eller indirekt kontakt mellan besättning och transportfordon undviks.

En undertrycksventilation i besättningen medför stor risk för oönskat luftdrag från bil och in i besättningen. Detta kan minimeras genom en "luftsluss" där ett direkt luftflöde mellan bil och stall hindras genom att dörrar mellan bilen och utlastningsutrymmet och stallet inte hålls öppna samtidigt. Vid rådgivning inför t.ex. nybyggnation är det att rekommendera att varje utlastningsutrymme har en separat ventilation.

Gräns mellan inre och yttre del

På www.smittsäkra.se under Smittskydd i praktiken/ Utlastning finns en film om smittsäker lastning. På den danska sidan <http://spfsus.dk/> kan man läsa om hur man resonerar kring utlastning och rengöring av utlastningsutrymme i danska SPF besättningar.

Om möjligt bör det ordnas så att transportfordonet inte parkerar längs med stallet (och luftintaget). Detta för att minimera indirekt kontakt mellan besättning och transportfordon via stallets luftintag. Detta är inte ett krav, men en rekommendation.

Smitta kan överföras från fordon till besättning.

Ta gärna med spärrejp och stoppskyltar vid besöket för att hjälpa djurhållaren tydligt markera gräns mellan arbetsytor för transportör och personal.

För att mota grisar som vill springa tillbaka in i stallet ska det finnas grindar som man kan stänga till, alternativt att man kan stänga dörren in till stallet när man drivit ut en grupp grisar i utlastningsutrymme/ korridoren.

För anslutning till den högre nivån gäller att utlastningsutrymme ska tvättas och *i möjligaste mån* desinficeras efter varje utlastning. Med detta menas att det kan vara svårt med våtrengöring och desinfektion av t.ex. en utlastningsramp under den kalla årstiden. I sådana fall ska mekanisk rengöring och torrdesinfektion utföras. Tvätt och desinfektion av utlastning bör, även om det inte är ett krav på Grund-nivån, rekommenderas att utföras så snart som möjligt efter utlastning till alla besättningar.

Vid tvätt av utlastningsområdet ska tvättvattnet i förhindras att komma in i stallet genom att tex stänga utrymmet in mot besättningen. Separata kläder och skodon användes. Det är viktigt att gödsel och tvättvatten inte tillåts rinna ut på gårdsplanen med risk för korsande flöden. Tvättvatten och gödsel leds med fördel direkt till gödselbehållaren eller pumpbrunn, det får inte spolas in i inre område. Om tvättvatten och gödsel inte kan ledas bort måste utlastningsutrymmet först rengöras mekaniskt innan det tvättas.

Separata redskap, kläder och skor som ska tillhandahållas i spetsbesättningar är avsedda att användas av transportören. Även om bilen är tvättad och rengjord är det inte säkert att transportörens egen overall och stövlar är rena. Alla som vistas i yttre område vid utlastning ska använda separata redskap, kläder och skor, som förvaras och rengörs utanför den "yttre" gränsen till besättningen, dvs. inte på inre område (de ytor som gårdens egen personal rör sig över). Transportören får använda sina egna kläder och skor i yttre område. Om besättningen väljer att tillhandahålla egna kläder och skor till transportören måste dessa hanteras på ett genomtänkt sätt enligt ovan, annars riskerar de att bli en smittorisk för besättningen.

Kläderna och redskapen ska förvaras utanför den "yttre" gränsen till besättningen, dvs. inte på de ytor som gårdens egen personal rör sig.

Några specialfall vad gäller utlastning:

1. Saknas godtagbart utlastningssystem, och om smittskyddet i övrigt är godtagbart, kan hämtning ske direkt från stall. Detta förutsätter dock att det ALLTID sker med tom, rengjord och desinficerad bil. Detta är en förhandlingssak mellan djurhållare och djurtransportör och en sådan överenskommelse ska i så fall kunna garanteras med någon form av skriftligt dokument mellan djurtransportör och djurhållare. Det ska också efterföljas. För att kunna kontrollera efterlevnaden bör en "loggbok" upprättas där chauffören vid varje hämtning signerar och därmed verifierar att bilen varit tom, tvättad och desinficerad. I SJVFS 2010:2 L5, (Transport av levande djur) står det i 3 Kap 5 § att "Transportmedel ska vara lätta att rengöra och djurutrymmen ska vara torra då djuren lastas." Det står också, i 4 Kap 1 § att "Ett transportmedel ska vara rengjort och vid behov desinficerat innan ilastning sker". Det står däremot ingenting om att bilen ska vara tom vid hämtning, men både detta och desinfektion är alltså ett krav i programmet om utlastning ska ske direkt från stall.

2. Saknas godtagbart utlastningssystem, och det inte finns någon överenskommelse om tom, rengjord och desinficerad bil ska en åtgärdsplan och tidsplan för byggnation av utlastningsutrymme/ fungerande utlastningssystem upprättas. Det kan t.ex. vara ett enkelt utrymme med glespanel, eller en fälla. En korridor kan godkännas som utlastningsutrymme. Det ska vara ett avstånd mellan stall och bil så att ventilationen punkteras. Lämnen får ej läggas direkt in i stallet.

3. Saknas utlastningsutrymme är det också godkänt att istället transportera djuren på en gårdsegen transport till djurbilen. Den gårdsegena transporten ska då rengöras och desinficeras (enligt ovan) mellan varje ny transport av djur.

4. I utegrissbesättningar kan utlastning från hägn godkännas om separat utlastningsfälla och/ eller ramp används. Transportören får inte ha tillträde till hägnen.

5. I undantagsfall kan transportören själv få gå in i besättningen och lasta grisar. Detta kräver dock att bilen är tom, tvättad och desinficerad och att transportören går in i besättningen via ordinarie personalsluss, tvättar och desinficerar händer, använder gårdens egna skyddskläder och skor samt läser gårdens smittskyddsbestämmelser och signerar i besöksjournalen att så har skett.

Kadaverhantering

GRUND

- Besättningen ska anlita tjänst med möjlighet till hämtning av kadaver eller ha en av Jordbruksverket godkänd förbränningsanläggning.
- Kadaver ska i avvaktan på hämtning/ bränning förvaras i slutna tunna eller container alternativt förvaras väl täckta på en hårdgjord yta.
- Slutlig upphämtningsplats för kadaver ska placeras så att hämtning kan ske på ett smittsäkert sätt.

Syfte: Att se till att kadaver tas om hand på rätt sätt för att förhindra att smitta sprids från och inom besättningen, samt att förhindra att smitta sprids till besättningen via kadaverbilen.

Genomförande: Kontrollera hur förvaringen för kadaver ligger och är utformad. För anslutning ska förvaringen för kadavren vara så utformad att den inte utgör någon smittfara för besättningen (t.ex. ska kroppsvätskor och spillvatten inte riskera att kontaminera djur- eller foderutrymmen. Skadedjur eller husdjur ska heller inte kunna komma åt kadavren).

Kommentar: Förvaringen av kadaver kan ske i tunna eller på hårdgjord yta. Den hårdgjorda ytan måste inte vara betong, asfalt eller sten, det kan vara en hård grusplan. Det viktiga är att avrinning inte kan ske ned i ett dike, ut på en åker, in i en hage, in i djurutrymmen eller foderutrymmen. Det är också viktigt att täckning av kadaver sker på ett tillfredsställande sätt. En hel presenning som hålls ned med stenar är t.ex. godkänd. Dessutom ska kadaver hanteras och förvaras lämpligt med hänsyn till allmänheten.

Det finns inga mått i meter angivna mellan uppsamlingsplatsen och besättningen. Det är inte enbart avståndet som har betydelse. En samlad bedömning av alla faktorer som kan ha betydelse bör göras vid besöket. Vid inspektionen bör färdvägen för kadaverbilen diskuteras. Finns t.ex. möjlighet att lägga uppsamlingsplatsen på annat ställe för undvikande av att bilen måste korsas gårdsplanen? Om man har en kadavertunna kanske man kan köra ut den närmare vägen vid dagar för upphämtning?

Om besättningen har angett att den har en förbränningsanläggning (gårdspanna) bör godkännandet av den kontrolleras åtminstone vid första besöket i besättningen. Godkända anläggningar återfinns på www.jordbruksverket.se under Djur/Produkter från djur/ Godkända och registrerade anläggningar samt registrerade användare.

Mer information om förbränningsanläggningar finns på www.jordbruksverket.se under Djur/Produkter från djur/ anläggningar/förbränningsanläggning.

Foder, strömedel och vatten

GRUND

- Inköp av fodermedel ska endast ske från foderföretag registrerade hos Jordbruksverket. Om egna råvaror används ska de vara av god hygienisk kvalitet.
- Foder, foderråvaror och strömedel ska lagras hygieniskt säkert och så långt det är möjligt vara väl skyddade för fåglar, gnagare och andra skadedjur.

SPETS

- Visuell hygienisk kontroll av silos, tankar, och andra förvaringsutrymmen ska ske regelbundet. Rutiner för detta ska finnas skriftligt noterade.
- Det ska finnas en skriftlig plan för att vid behov kunna rengöra foder- och vattenanläggning.

Syfte: Att förhindra att smitta förs in i besättningen via fodermedel eller skadedjur.

Genomförande:

Grund: Kontrollera att det är rent och snyggt i och runt foderanläggningar och foderkök.

Kontrollera att portar och dörrar till foderanläggningar och foderkök hålls stängda. Kontrollera i anläggningarna eventuell förekomst av fåglar och skadedjur i form av råttor och möss.

Kontrollera lagringsförhållanden för halm/strömedel.

Vid hållning av utegrisar, kontrollera att vatten- och foderanläggningar är utformade så att fåglar och skadedjur i möjligaste mån hindras från att förorena vatten och foder.

Spets: Vid blötfodersystem, öppna tanklock och kontrollera förekomsten av beläggningar, mögel m.m. på blandarkarets innerväggar, omrörare och på insidan av locket.

Kontrollera att det finns en plan för rengöring av foder- och vattenanläggning.

Kommentar: Alla som odlar, hanterar, lagrar, transporterar, blandar, bearbetar foder eller utfodrar livsmedelsproducerande djur räknas som foderföretagare. Detta gäller både primärproducenter och foderfirmor men även företag inom t.ex. livsmedelsindustrin som lämnar ut biprodukter i syfte att användas som foder (t.ex. etanolfabriker, bryggerier, bagerier, glassfabriker och liknande). Alla foderföretag ska ha sin anläggning registrerad hos Jordbruksverket.

Alternativa fodermedel blir allt vanligare, särskilt i slaktgrisproduktionen. Om det råder tveksamhet, t.ex. om foder har köpts in i bristfälligt märkta förpackningar eller av annat skäl kan antas komma från icke registrerat foderföretag, finns det möjlighet att kontrollera att foderföretagets foderanläggning finns med på Jordbruksverkets lista över registrerade och godkända foderanläggningar. Detta finns att hitta på www.jordbruksverket.se, klicka vidare på Handel/Övriga djurprodukter och foder/Registrerade och godkända anläggningar samt registrerade användare. Här återfinns svenska anläggningar under rubriken k och övriga anläggningar inom EU under rubriken "Anläggningar i EU". Observera att fodertillverkare utanför EU måste ha en representant inom EU.

Blandarkaret inspekteras.

För de flesta lantbruksföretag som hanterar foder räcker det att anläggningen är registrerad, men i vissa fall måste också anläggningen vara godkänd. Detta gäller bl.a. vid egen tillverkning av foder som innehåller läkemedel.

Vid inköp från grannar så ska även grannen finnas med på listan över registrerade foderanläggningar, men om grannen endast direktförsäljer mindre än 10 ton torrsubstans primärproducerat foder per år och till lokala jordbruksföretag belägna inom 50 km, krävs inte att grannen är registrerad som foderföretagare. Vid osäkerhet och frågor kring godkända anläggningar, kontakta enheten för CITES, foder och djurprodukter på Jordbruksverket.

Ibland förekommer det att djurhållare själv vill köpa in foder från annat land. Detta har varit uppe för diskussion bl.a. när det gäller smågrisfoder. Det är viktigt att veta att även om man bara tar in foder till egna djur, så omfattas sådan verksamhet av omfattande regelverk. Det kan vara värt att ta upp till diskussion att foder från annat land kan innebära ett större risktagande. Reglerna för införsel och import finns att hitta på www.jordbruksverket.se under Djur/Foder/Införsel och handel.

Det mesta av informationen ovan är hämtad ur Jordbruksverkets "Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl. offentlig foderkontroll av primärproduktionen" (2014-12-19). Ytterligare information om regelverk som rör foder kan man hitta på www.jordbruksverket.se, klicka vidare på Djur/Foder. Vägledningen återfinns under Djur/Foder/Foderkontroll/Offentlig kontroll av primärproduktion.

En god foderhygien är mycket betydelsefull för smittskyddet. Vid besöket bör foderkvarnar, silos, foderkök m.m. inspekteras. För anslutning kan en viss mängd foderspill (ex. vid fodernedsläpp i direkt anslutning till foderkvarn eller silos) accepteras. Detta noteras då med anmärkning och tas med i åtgärdsplan. Större mängder foderspill där t.ex. delar av eller hela golvytor är täckta bedöms som oacceptabelt och noteras med anmärkning och återbesök.

Foder, foderråvaror och halm ska förvaras hygieniskt säkert. För kraftfoder innebär det i normalfallet lagring i utrymmen med tak och fyra väggar. Halm ska förvaras under tak. Ensilage, om man använder det, kan lagras i storbal eller liknande. Kraftfoder som förvaras i behållare utan lock eller täckning ska förvaras under tak, och kraftfoder som förvaras öppet, t.ex. på ett golv, ska förvaras i ett utrymme som går att stänga. Kortvarig förvaring kan ske på annat sätt.

Dörrar och portar till foderutrymmen får inte stå öppna. Öppna foderfickor/ silos på logar är tillåtna under förutsättning att portar, luckor m.m. till logen hålls stängda.

Portar och dörrar ska hållas stängda.

I möjligaste mån ska fåglar hållas utestängda, med oftast är det svårt för djurägarna att helt efterleva detta krav. Största risken för smittspridning utgör sannolikt måsar, duvor m.fl. som förflyttar sig mellan olika områden, speciellt sådana som trivs i närhet av sopstationer m.m.

Vid anslutning till spetsnivån: Någon form av skriftlig dokumentation som anger vilka rutiner för hygienkontroll som tillämpas i besättningen ska finnas. Viktigt att även tidsintervallen för de olika momenten anges. Vad gäller rengöring av fodersystem finns inte något krav på årlig eller regelbunden rengöring, men det bör finnas en plan för hur rengöring går till om behov föreligger, t.ex. i form av instruktioner från tillverkaren av fodersystemet hur det kan rengöras, eller allra minst ett aktuellt telefonnummer till kontaktperson hos tillverkaren av systemet.

Se upp speciellt med s.k. buffertvattentankar där kraftig bakterietillväxt inte är ovanligt. Om sådana tankar ska användas bör de vara helt slutna så att organiskt material (humuspartiklar, damm m.m.) som kan gynna bakterietillväxt inte kan komma in i tanken.

Mer information om skötselrutiner och rengöring av blötfoderanläggningar finns att läsa i Pigrapport nr 50: "Bra foderhygien i blötfoder minskar risken för nedsatt produktion och hälsostörningar." (Ehlorsson, Göransson & Malmström 2011) och återfinns på www.gardochdjurhalsan.se. I de flesta fall kan man också erhålla dylik information från foderföretagen.

Övrigt

GRUND

- Andra djurslag som hålls inom samma PPN eller på samma gård som grisarna ska, om det finns ett sådant, vara anslutna till ett förebyggande smittskyddsprogram godkänt av Jordbruksverket.⁹
- När andra djurslag hålls inom samma PPN eller på samma gård som grisarna ska dessa hållas i byggnader/ avdelningar helt avskilda från grisstallen med separat ventilation och gödselhantering. Vid utvistelse får inget sambete ske med andra produktionsdjur och hästar.
- Hundar, katter och andra sällskapsdjur ska i den mån det är möjligt förhindras tillträde till avdelningar/ stallar/ hägn med grisar.
- Den allmänna ordningen i och utanför grisstall, hägn och personalutrymmen ska vara godtagbar.¹⁰
- Regelbunden skadedjursbekämpning ska tillämpas genom att besättningen anlitar certifierad skadedjursbekämpare.

SPETS

- Hundar, katter och andra sällskapsdjur ska inte vistas i slutna anläggningar/grisstallar/avdelningar och angränsande utrymmen som hör till inre område. (t.ex. korridor, ev. personalutrymmen, ev. foderkök).¹¹

⁹ Smittsäkrad besättning för nöt, Frivilliga salmonellaprogrammet för höns respektive matfågel (i de fall sådant program finns) och tuberkulosprogrammet för alpaca.

¹⁰ Vad gäller den allmänna ordningen ska markområdet inom två meter runt grishusen och foderanläggningarna ska vara fria från hög växtlighet, skräp och får inte utgöra någon allmän uppsamlingsplats för byggnadsmaterial, förbrukade inredningar m.m.

¹¹ Undantag är vallhundar som utför ett arbete och som då tillfälligt behöver vistas i ett hägn.

Syfte: Att identifiera risker vad gäller spridning av smitta mellan djurslag samt att förhindra att smitta förs in i, runt i eller ut ur besättningen via andra produktionsdjur, sällskapsdjur eller skadedjur.

Genomförande: Om det framgår av smittskyddsdeklarationen eller vid besöket att andra djurslag finns på gården, kontrollera att de hålls i byggnader/avdelningar med separat ventilation och gödselhantering. De ska också, i aktuella fall, vara anslutna till Smittsäkrad besättning för nöt, Frivilliga salmonellaprogrammet för höns respektive matfågel (i de fall sådant program finns) eller tuberkulosprogrammet för alpaca. Undantaget är hönsfåglar som hålls för hobbyverksamhet/icke kommersiell produktion. Dessa behöver inte vara anslutna till något salmonellaprogram. De får dock inte vistas bland grisarna. Fråga även i vilka lokaler eventuella sällskapsdjur vistas. Diskutera rutiner och möjliga smittskyddsmässiga risker vid direkt eller indirekt kontakt mellan gårdens grisar och andra djurslag. Ta upp smittskyddsförbättrande åtgärder i åtgärdsplan.

Med samma smittskyddsenhet menas att djuren har direkt eller indirekt kontakt. Indirekt kontakt kan t.ex. vara samma skötare (om man inte byter kläder/stövlar och tvättar och desinficerar händer mellan djurgrupperna), samma redskap, delade flöden och transportvägar.

Vid besöket ska den allmänna ordningen (som kan ha betydelse för bekämpning av skadedjur) i och utanför gristall och personalutrymmen kontrolleras. Fråga hur regelbunden skadedjursbekämpning genomförs.

Kommentar: Ta hänsyn till vilken typ av kontakt grisarna har med det andra djurslaget, och om det är stor risk för att smitta förs in i besättningen via det andra djurslaget (t.ex. många besökare, tävlingar, utlandskontakter) när du diskuterar rutiner för åtskillnad. Smittor att ta hänsyn till är t.ex. influensa, salmonella och MRSA.

Det är ganska vanligt att personal får ha med sig sina hundar till grisbesättningarna. Dessa ska hållas utanför grisstallar/avdelningar. I besättningar som vill ansluta sig till Spets ska hundar strikt hållas utanför det inre området. Det kan alltså även gälla angränsande utrymmen som korridorer, foderkök, personalutrymmen m.m., beroende på var man drar gränsen mellan yttre och inre område. Bäst är om speciella hundgårdar kan inrättas för personalens hundar.

Katter ska inte vistas inne i grisstallarna. För Spets-nivån, där man har en tydlig gräns mellan yttre och inre område, gäller dessutom att katter ska hållas utanför slutna avdelningar/utrymmen i inre område. Det kan vara svårt att stänga ute katter från logar och lösdrifter, men i en stängd avdelning ska katters vistelser undvikas. Det är inte acceptabelt att katten ligger under värmelampan i grisingavdelningen, vare sig för Grund- eller Spets-nivån

Viktigt är att regelbunden skadedjursbekämpning tillämpas. Eftersom många rodenticider idag endast får användas av professionella skadedjursbekämpare ska besättningen vara ansluten till någon certifierad firma (t.ex. Anticimex) som har kunskap om skadedjursbekämpning och tillgång till effektiva metoder (behörighet att hantera bekämpningsmedel av klass 1 SOX). Alternativt ska djurhållaren själv vara certifierad. Mer information om regler kring rodenticider finns på kemikalieinspektionens webbsida:

<https://www.kemi.se/bekampningsmedel/biocidprodukter/vanliga-typer-av-biocidprodukter/bekampning-av-rattor-och-moss> (tillgänglig online 2019 05 02)

Eftersom flugor utgör en risk för spridning av smitta är det viktigt att flugbekämpning sker regelbundet i anläggningarna. Lagg vikt på detta om det är mycket flugor i anläggningen eller om djurhållaren upplever att flugor är ett problem. Diskutera gärna olika former av

flugbekämpningsstrategier med djurhållaren. Se vidare ”Handbok för bekämpning av flugor” (Pharmaxim, Helsingborg tel. 042-38 54 50, www.pharmaxim.com).

Mer information

Smittskyddsinformation: www.smittsakra.se

Svenska Djurbönders Smittskyddskontroll: www.sds-web.se/

Plan och riktlinjer för kontrollprogrammet Smittsäkrad besättning gris

Information om smittsamma sjukdomar: www.sva.se

Information om smittsamma sjukdomar: www.jordbruksverket.se
Djur/Sjukdomar och smittskydd/Smittsamma djursjukdomar

Särskild information om mul- och klövsjuka och afrikansk svinpest vid resa: www.jordbruksverket.se
Djur/Sjukdomar och smittskydd/Smittsamma djursjukdomar/Mul- och klövsjuka/Ta inte hem mul- och klövsjuka eller afrikansk svinpest från resan.

Kartor över utbrott av olika smittsamma sjukdomar: www.oie.int
Under "Disease distribution maps".

Tvätt: Pigrapport nr 33: "Tvättning, desinfektion och tomtid i tillväxtstallar". (Holmgren & Mattson, 2005).
Rapporten återfinns på www.gardochdjurhalsan.se.

Skötselrutiner och rengöring av blötfoderanläggningar: Pigrapport nr 50: "Bra foderhygien i blötfoder minskar risken för nedsatt produktion och hälsostörningar." (Ehlorsson, Göransson & Malmström 2011)

Danska smittskyddsregler i SPF-besättningar: <http://spfsus.dk/>

Regler kring rodenticider (kemikalieinspektionen):
<http://www.kemi.se/bekämpningsmedel/biocidprodukter/vanliga-typer-av-biocidprodukter/bekampning-av-rattor-och-moss> (tillgänglig online 2019 05 02)

"Handbok för bekämpning av flugor" (Pharmaxim, Helsingborg tel. 042-38 54 50, www.pharmaxim.com).

Jordbruksverkets vägledning för djurskyddsdeklaration:
<http://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/vagledning-till-djurskyddsdeklaration-grisproduktion.html>).

Godkända och registrerade förbränningsanläggningar: www.jordbruksverket.se
Djur/Produkter från djur/ Godkända och registrerade anläggningar samt registrerade användare.

Mer information om förbränningsanläggningar: www.jordbruksverket.se
Djur/Produkter från djur/ anläggningar/förbränningsanläggning

Registrerade och godkända foderanläggningar: www.jordbruksverket.se
Handel/Övriga djurprodukter och foder/Registrerade och godkända anläggningar samt registrerade användare.

Reglerna för införsel och import av foder: www.jordbruksverket.se
Djur/Foder/Införsel och handel

Mer om foder: www.jordbruksverket.se
Djur/Foder/Foderkontroll/Offentlig kontroll av primärproduktion.

Blanketten för förprovning D173B: www.jordbruksverket.se
Rapporter, broschyrer och blanketter/ Djur- och veterinärfrågor/ Tjänster och blanketter/ Djurskydd

Lagar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd- ett urval

Dessa återfinns i Veterinära författningshandboken: www.jordbruksverket.se
Djur/Djurhälsopersonal/Veterinära författningshandboken

(SFS 1999:657 K1) Epizootilag

(SFS 199:659 K2) Epizootiförordning

(SFS 1999:658 K100) Zoonoslag

(SFS 1999:660 K101) Zoonosförordning

(SFS 2006:807 M1) Lag om kontroll av husdjur m.m.

(SFS 2006:816 M2) Förordning om kontroll av husdjur

(SJVFS 1996:24 J11) Införsel av vissa djur samt sperma, ägg och embryon från vissa djur.

(SJVFS 2012:24 K4) Anmälningsskyldiga djursjukdomar och smittämnen

(SJVFS 2007:13 K28) Märkning och registrering av svin

(SJVFS 2013:14 K112) Förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen.

(SJVFS 2015:17 K152) Frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur

(SJVFS 2010:2 L5) Transport av levande djur.

(SJVFS 2019:12 L35) Förprovning

(SJVFS 2019:20 L106) Grishållning inom lantbruket m.m.

Lathund för registrering av besättningar i Smittsäkrad Besättning Gris

Regel: Samtliga grisar som av djurhållaren hålls på ett sådan sätt att de smittskyddsmässigt räknas som en enhet ska ingå i anslutningen (ett eller flera PPN/SE-nr). Grisar tillhör samma smittskydds-enhet om de har direkt eller indirekt kontakt med varandra. Med indirekt kontakt avses t.ex. samma skötare (som inte byter kläder/stövlar och tvättar och desinficerar händer mellan djurgrupperna), samma redskap, delade flöden och transportvägar. När grisar flyttas fram och tillbaka mellan olika produktionsplatser, t.ex. inom en suggring/pool, tillhör produktionsplatserna (nav + satelliter) samma smittskydds-enhet.

	Antal djurhållare ¹	Antal produktionsplatser (PPN)	Antal smittskydds-enheter	Antal anslutningar	Antal besättningar att registrera	Kommentar
1	En djurhållare	Ett PPN	En smittskydds-enhet	1	1	En besättning och ett PPN registreras.
2	En djurhållare	Två eller flera PPN	En smittskydds-enhet (t.ex. två gårdar med samma ägare och samma skötare. Skötare byter inte kläder emellan)	1	1	Endast en besättning registreras. Alla PPN som ingår i smittskydds-enheten registreras som kopplade till denna huvudbesättning.
3	En djurhållare	Ett PPN	Två eller flera separata smittskydds-enheter inom samma PPN	1	1	Alla djur och djurutrymmen som ingår i samma PPN ska omfattas av anslutningen, även om de utgör olika smittskydds-enheter.
4	En djurhållare	Två eller flera PPN	Två eller flera separata smittskydds-enheter med olika PPN (t.ex. två gårdar med samma ägare men olika skötare. Inga grisar flyttas fram och tillbaka mellan gårdarna.)	1	1 per smittskydds-enhet	Djurägare kan välja att bara ansluta en smittskydds-enhet med tillhörande PPN om så önskas. Separata smittskydds-enheter registreras som olika besättningar. Kom ihåg att välja vilken besättning du vill jobba med i rutan för "välj besättning" när du registrerar uppgifter för respektive smittskydds-enhet i webbsystemet. Separata smittskydds-deklarationer och anslutningsbesök ska göras för respektive besättning/smittskydds-enhet.

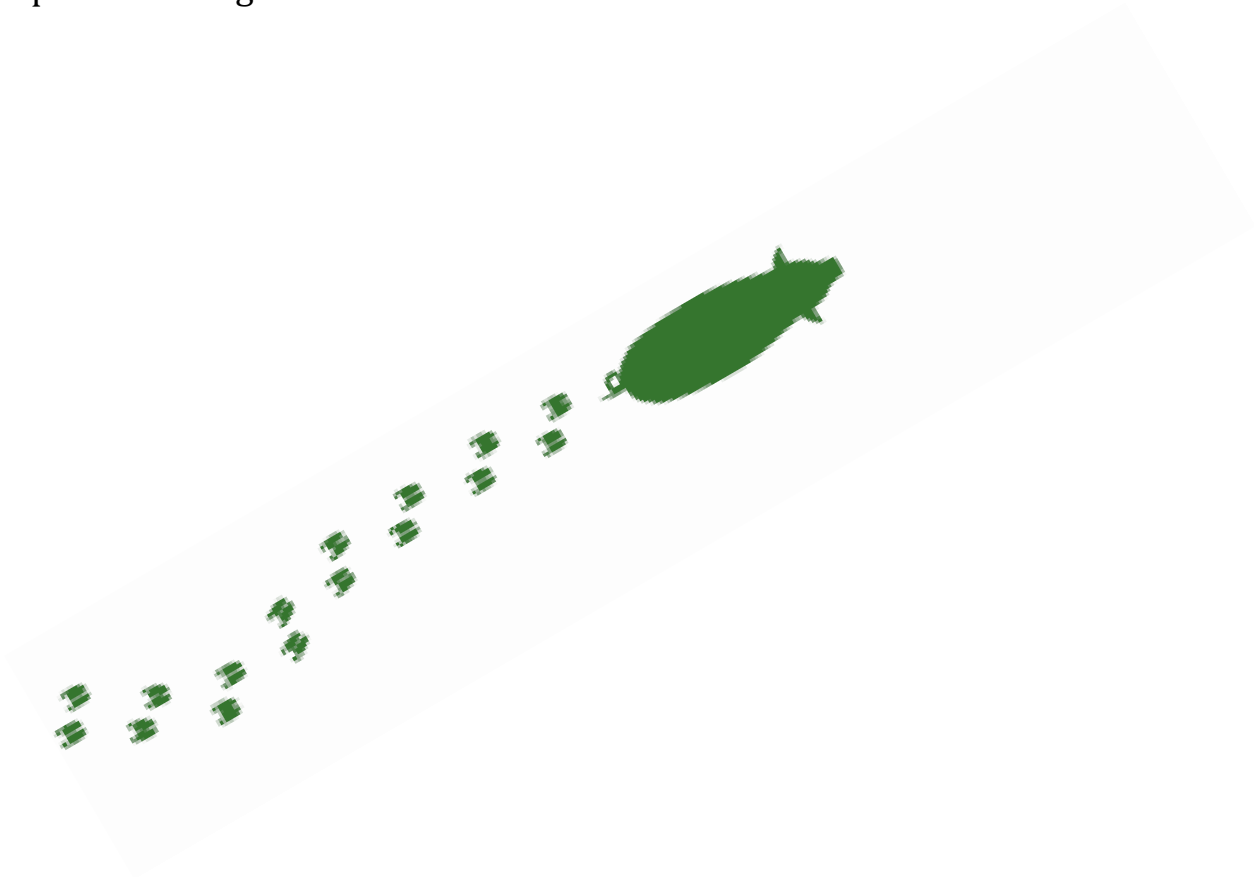
	Antal djurhållare¹	Antal produktionsplatser (PPN)	Antal smittskyddsenheter	Antal anslutningar	Antal besättningar att registrera	Kommentar
5	Flera djurhållare	Flera PPN	En smittskyddsenhet (t.ex. suggring/pool eller samma tvättrobot används på två gårdar med olika ägare)	1 per djurhållare	1 per djurhållare	Samtliga djurhållare ansluter sig var för sig i programmet. Varje djurhållare måste ansluta sig separat eftersom en djurhållare inte kan vara juridiskt ansvarig för en annan djurhållares åtaganden i programmet.
6	Flera djurhållare/innehavare	Ett PPN	En smittskyddsenhet	1	1	Enligt Jordbruksverkets regler kan det inte finnas flera djurhållare på en produktionsplats utan det rör sig i så fall om en djurhållare och en eller flera "innehavare". Det är djurhållaren ¹ som är juridiskt ansvarig för journalföring och märkning av djuren som också ska ansvara för anslutningen till programmet.

¹ Med djurhållare avses den person eller det företag som använder produktionsplatsen för djurhållning och har ansvaret för djuren med journalföring och märkning m.m. Ansvaret gäller oavsett om djurhållaren äger djuren eller inte.

Tack

Vi vill tacka alla som hjälpt till att läsa och kommentera denna vägledning, både kollegor inom Gård & Djurhälsan, men även samarbetspartners från Lundens Djurhälsovård, Distriktsveterinärerna, Jordbruksverket och Sveriges Grisföretagare. Vi vill också tacka de grisföretagare och kollegor på fältet som hjälpt till att genomföra pilotbesök ute i besättningar och kommit med feedback. Fortsätt gärna höra av er till programansvarig för Smittsäkrad besättning gris hos Gård & Djurhälsan med frågor och förslag på förbättringar.

STOPPA SMITTAN – DET LÖNAR SIG!

